

Facit och lösningsförslag till övningar och uppgifter i STIL 1

Kapitel och övning	Facit eller lösningsförslag
2.2, sida 34	Förslag på tre centrala faktapunkter i texten: • Högskolestudier innebär fördjupning inom ett ämnesområde och utvecklar bland annat kritiskt tänkande och självständigt lärande. • Utbildningen kan innehålla praktiska moment, praktik och kontakter med arbetslivet. • En högskoleutbildning kan ge bättre karriärmöjligheter och högre inkomst efter examen.
2.3, sida 41	Ett kort lösningsförslag kan vara: • Påståendet att metoden kan garantera högsta betyg i alla ämnen efter några veckor. • Att minne och koncentration skulle förbättras med upp till 200 procent. • Att elevernas betyg skulle ha ökat med 50 procent på en termin, när inga officiella resultat visas. • Att resultaten skulle förbättras exponentiellt. • Att en hemlig algoritm kan anpassa undervisningen efter varje elevs "lärstil". • Att metoden skulle vara vetenskapligt bevisad, trots att studierna saknar peer review och oberoende granskning. • Att alla framgångsrika skolor i världen redan använder liknande metoder. Extrema påståenden, vaga eller anonyma källor, brist på konkreta belägg och hänvisningar till forskning som inte går att kontrollera är alltså sådant som bör noteras med vaksamhet.
2.5, sida 50	Exempelreferat på texten i övningen I texten "Källkritik", publicerad på Krisinformation.se av Myndigheten för civilt försvar, uppdaterad 2025, förklaras varför källkritik har blivit allt viktigare i dagens medielandskap. Texten betonar att ansvaret för att värdera information i hög grad ligger på den enskilda individen. Enligt texten innebär källkritik att bedöma hur trovärdig en källa är och att fundera över vilket syfte avsändaren har. Det är därför viktigt att fråga sig varför informationen finns, vem som tjänar på att den sprids och om den försöker påverka mottagaren på något sätt. Texten tar också upp missledande information. Sådan information kan innehålla sanna uppgifter men ändå ge en falsk eller vinklad bild genom att viktiga fakta utelämnas. Författarna framhåller dessutom att starka känslor kan göra det svårare att tänka kritiskt. Detta kan

	utnyttjas genom skrämmande bilder och budskap. AI gör det också möjligt att skapa falska bilder, videor och nyhetssidor som kan se trovärdiga ut. Avslutningsvis betonas att man bör vara försiktig med att dela information som man inte vet är tillförlitlig. Det är också viktigt att använda pålitliga källor och att komma ihåg att information kan uppfattas som mer trovärdig när den delas av någon man känner.
3.2, sida 61	Första talet är det juridiska. Här finns juridisk terminologi ("teknisk bevisning", "vittnen", "den åtalade"). Språket är formellt och stramt utan onödiga detaljer ("Åklagarsidan anser därför ...", "yrkar därför på ..."). Andra talet är ceremoniellt. Det inleds med en välkomnande hälsningsfras ("Mina kära vänner!") och det finns flera exempel på positiva förstärkningsord ("otroligt tacksam", "en massa fina minnen"). Tonen är avslappnad och personlig. Tredje talet är det politiska. Ord som "förslag" och "majoritetsstyret" signalerar politisk debatt. De retoriska frågorna och den avslutande meningen förstärker detta ("det kan vi väl vara överens om.")
3.5, sida 77	Retoriska stilfigurer: • Anafor: Upprepningen av "Jag vill inte ..." och senare "Det finns ett värde för mig ..." i början av flera meningar. • Tretal: De tre meningarna som börjar med "Det finns ett värde för mig ..." skapar rytm och eftertryck. • Kontrast: Den egna friheten ställs mot konsekvenserna för andra, till exempel en "bra" skola för de egna barnen mot en sämre för andras. • Metafor: "Slippa kliva över lik på vägen till jobbet" är en stark bild för ett samhälle med stora sociala orättvisor. Språklig stil: Språket är <i>direkt, personligt och känsloladdat</i>. De många upprepningarna ger talet rytm och tydlighet, medan konkreta bilder av hemlöshet och fattigdom förstärker budskapet och väcker känslor hos publiken.
4.1, sidorna 95–96	Övning del 1 "det hjälper en" syftningen blir otydlig. Skriv exempelvis "vilket hjälper en". "lätt läst" ska skrivas "lättläst" "det bör också väcka intresse" "den bör också väcka intresse", eftersom det syftar på <i>en text</i>. "När man skriver en text det är viktigt ..." Fel ordföljd. "När man skriver en text är det viktigt ..."

	"också dessutom" onödig dubbling. Använd antingen "också" eller "dessutom". "stava rätt ord rätt" "idiomatisk formulering. Exempelvis "stava orden rätt". "I skolan vi lär oss ..." Fel ordföljd. "I skolan lär vi oss ..." "utan att vara medveten" Kongruensfel, "utan att vara medvetna", eftersom subjektet är <i>vi</i>. "En text ... kan vara svårt" Kongruensfel, "kan vara svår". "det påverkar läsarens trovärdighet" felaktig betydelse/syftning. Det är snarare textens eller skribentens trovärdighet som påverkas. "innan man lämnar in det" pronomenet ska syfta på <i>text</i>. "innan man lämnar in den".
4.1, sida 96	Övning del 2: Lösningförslag Att skriva är en process där man utvecklar sina tankar, vilket hjälper en att förstå sig själv bättre. En bra text ska vara tydlig och lättläst, och den bör också väcka intresse. För att kunna skriva bra behöver man tänka på strukturen och anpassa språket till läsaren. När man skriver en text är det viktigt att ha en röd tråd. Många elever tycker att det svåraste är att börja skriva, men när de väl har kommit igång brukar det gå lättare. Det är dessutom viktigt att variera meningsbyggnaden, undvika upprepningar och stava orden rätt. I skolan lär vi oss grammatik för att förstå hur språket fungerar, men ofta använder vi korrekt grammatik utan att vara medvetna om det. En text med många grammatiska fel kan vara svår att läsa, och felen kan påverka textens trovärdighet. Därför är det bra att läsa igenom sin text noggrant innan man lämnar in den.
4.1, sida 98	Lösningförslag Att skriva och utvecklas Skrivandet är viktigt och kan fylla många olika funktioner. Många skriver till exempel dagbok, medan andra skriver noveller. Ibland kan det vara svårt att hitta inspiration, men då gäller det att fortsätta ändå. För en del hjälper skrivandet dem att förstå sig själva bättre, eftersom de får möjlighet att formulera sina tankar. Andra skriver i stället för att berätta historier. Det finns alltså många olika sätt att skriva på.

	Oavsett vilken typ av text man skriver behöver den ofta en tydlig början och ett avslut. I berättande texter är karaktärerna viktiga, och miljöbeskrivningar kan dessutom ge berättelsen mer liv. En bra text kräver tid. Därför behöver man ofta skriva om och bearbeta det man har skrivit. På så sätt kan texten steg för steg bli bättre.
4.1, sida 102	Läs meningarna och markera huvudsats och bisats. - Huvudsats: Vikingarna reste långt Bisats: eftersom de ville handla med andra folk. - Bisats: När hösten kom Huvudsats: återvände många sjöfarare hem till Norden. - Huvudsats: Många människor stannade hemma Bisats: medan andra gav sig ut på långa resor. - Huvudsats: Handelsmännen blev rika Bisats: eftersom deras varor var eftertraktade. - Bisats: När skeppen närmade sig kusten Huvudsats: samlades människor vid hamnen. Fyll i ett passande sambandsord Flera lösningar är möjliga, men här är några förslag: - Många människor skrev dagbok, eftersom de ville minnas sina upplevelser. - Hon försökte skriva en novell, men hon hade svårt att komma på en handling. - Skrivande kan vara svårt i början. Ändå blir man ofta bättre med tiden. - Han skrev ofta om sina tankar, på så sätt ville han förstå sig själv bättre. - Hon skrev noveller och dikter. Senare började hon skriva en längre berättelse. Variera texten Ett lösningsförslag: Skrivande kan vara både roligt och väldigt utmanande, särskilt för den som är ovan. För att bli en duktig skribent krävs mycket övning, men det räcker inte att bara skriva ofta. Som skribent behöver man också reflektera över sitt eget skrivande. Genom att göra det blir vi mer medvetna om hur vi går till väga när vi skriver en text – och då får vi också bättre möjligheter att utveckla och förbättra vårt skrivande.

4.1, sida 104	Stycken och kärnmeningar Många människor tycker om att skriva. De skriver för att berätta om sina upplevelser eller för att uttrycka sina tankar och känslor. En del skriver dagbok, medan andra skriver noveller, dikter eller berättelser på nätet. Skrivandet kan därför fylla många olika funktioner i människors liv. För vissa är det ett sätt att minnas händelser, medan det för andra är ett sätt att vara kreativ. Samtidigt kan det vara svårt att komma igång med att skriva. Ibland känns det som om idéerna har tagit slut eller som om allt man skriver blir dåligt. Då gäller det att fortsätta ändå, eftersom inspiration ofta kommer när man väl har börjat skriva. Många märker att nya tankar dyker upp medan de arbetar med texten. Med tiden märker många också att de blir bättre på att skriva. De hittar nya sätt att formulera sina tankar och lär sig att utveckla sina texter. En text blir sällan färdig direkt, utan behöver ofta bearbetas flera gånger innan den känns klar.
4.1, sida 105	Klassisk sockerkaka Du behöver tre ägg, 3 dl strösocker, 2 tsk vaniljsocker, 1,5 dl standardmjölk, 3 dl vetemjöl och 2 tsk bakpulver. Du behöver också lite smör och ströbröd till formen. Börja med att vispa ägg och socker riktigt fluffigt och ljust, gärna med elvisp. Rör sedan ner vaniljsocker och mjölk. Blanda vetemjöl och bakpulver i en egen skål och vänd sedan försiktigt ner det i smeten. Smörj en sockerkaksform, gärna en med hål i mitten, och strö lite ströbröd i den så att kakan inte fastnar. Häll smeten i formen och grädda i 175 grader i ungefär 35 minuter. Kakan är klar när den har fått fin gyllene färg och trästickan vid stickprovet är torr. Låt kakan svalna en stund innan du stälper den ur formen. Sedan är det bara att skära upp och servera!
5.3, sida 140	Tema, motiv, budskap i "Liten röd prydnadssak" Lösningförslag: Tema: Vardagsliv, kärlek och relationer – särskilt hur små handlingar kan få stor betydelse i en nära relation. Motiv: Småbarnsliv, hushållsarbete, tidsbrist, förväntningar mellan partners, den trasiga prydnadssaken och viljan att göra den andre glad. Budskap: I en relation kan vardagens krav göra att omsorg och romantik hamnar i bakgrunden. Novellen visar också att det inte alltid är de praktiskt "rätta" handlingarna som betyder mest, utan de som visar att man verkligen har sett den andre.

5.3, sida 142	Konflikter i "Liten röd prydnadssak" Yttre konflikt: Huvudpersonen har ont om tid och måste välja mellan flera saker som behöver göras: diska, städa, tvätta eller laga den röda prydnadssaken. Inre konflikt: Han tvekar mellan det praktiska och det känslomässiga. Ska han göra det som förväntas av honom i vardagen, eller laga prydnadssaken för att överraska och glädja sin fru? Hur konflikterna driver berättelsen framåt: Konflikterna skapar spänning kring vilket val han ska göra. När han till slut väljer disken men ändå inte hinner färdigt, leder det fram till novellens slut och insikten att prydnadssaken betydde mer för hans fru än han hade trott.
5.3, sida 144	Kronologin i "Liten röd prydnadssak" Novellen berättas huvudsakligen kronologiskt och utspelar sig under knappt en timme. Samtidigt finns små tidssignaler som visar både det som varit och det som kommer. Prydnadssaken har till exempel legat trasig sedan jul, och mot slutet antyder berättaren att händelsen kommer att få betydelse långt senare: den ska "ringa i hans minne en bra tid framöver". Det gör att berättelsen får ett större tidsperspektiv än själva händelseförloppet.
5.3, sida 145	Miljöbeskrivningarna i "Liten röd prydnadssak" Miljöbeskrivningarna är ganska sparsmakade och vardagliga. Vi får främst konkreta detaljer från hemmet, till exempel hallbänken, frukostbordet, disken, sopkorgarna och reklambladen. Beskrivningarna bygger inte upp miljön i långa stycken, utan låter några få detaljer visa ett typiskt småbarnshem där vardagssysslor har samlats på hög.
5.3, sida 146	Språk och stil i "Liten röd prydnadssak" • Språket är vardagligt, enkelt och ganska talspråkligt, med korta meningar och uttryck som ligger nära huvudpersonens eget sätt att tänka. • Vi kommer nära hans tankar genom inre monolog och fria funderingar, till exempel när han väger olika hushållssysslor mot varandra. • Språket hänger ihop med temat genom att det kretsar kring vardagens små detaljer, samtidigt som de får stor känslomässig betydelse. • Huvudpersonen kan uppfattas som självmedveten, lite stressad och lite grubblande. Hans sätt att analysera varje liten handling gör honom både mänsklig och en aning komisk.

5.3, sida 147	Berättarperspektiv i "Liten röd prydnadssak" Novellen berättas i tredje person, men med ett nära perspektiv på mannen. Läsaren får följa hans tankar, överväganden och känslor, medan hustruns perspektiv är dolt. Med ett annat perspektiv hade berättelsen förändrats mycket. Om den till exempel hade berättats ur hustruns perspektiv hade vi kanske förstått tidigare varför prydnadssaken betyder något för henne. Det hade minskat överraskningen i slutet men gett en annan bild av relationen.
5.4, sida 152	a. Tema: Sökandet efter mening och människans behov av att förstå tillvaron. b. Motiv: Konst, bildning, missförstånd, livets mening och mötet mellan människor med olika erfarenheter. c. Konflikt: En yttre konflikt uppstår mellan berättaren och flickan när hon tror att han gör narr av henne. Samtidigt finns en inre konflikt kring frågan om allting måste ha en tydlig mening. d. Kronologi: Berättelsen återges i efterhand. Den börjar i ett minne från flera år tidigare och avslutas med en återgång till berättarens nutid. e. Berättare: Novellen har ett förstapersonsperspektiv (jagberättare). Det gör att vi får följa hans tankar och upplevelser nära, men bara ser händelsen ur hans perspektiv. f. Språk och stil: Språket är relativt enkelt men samtidigt ironiskt och eftertänksamt. Den konkreta vardagshändelsen får en djupare, filosofisk betydelse.
6.2, sida 178	Vad betyder orden? dygd – En god egenskap eller ett eftersträfvansvärt sätt att vara, till exempel mod, klokhet eller rättvisa. rapsod – En person i antikens Grekland som framförde och reciterade episka dikter, till exempel berättelser om hjältar och gudar. hybris – Överdrivet högmod, särskilt när en människa tror sig stå över gudarna eller naturens ordning. Nemesis – Det straff eller den hämnd som drabbar den som gjort sig skyldig till hybris. statsstat – En självständig stad med eget styre och omgivande område. Aten och Sparta är exempel på grekiska statsstater.

	hexameter – Ett versmått som består av sex versfötter per rad och som användes i antik epik, bland annat i <i>Iliaden</i> och <i>Odysséen</i>. Hades – I grekisk mytologi både dödsriket och namnet på den gud som härskar där. akilleshäl – En svag punkt hos någon som annars är stark. Uttrycket kommer från hjälten Akilles, vars enda sårbara punkt enligt myten var hälen.
7.1, sida 208	Vad betyder orden? dagakarl – En man som arbetar tillfälligt och får betalt per dag, ungefär daglönare. palaver – Ett långt, ofta rörigt eller högljutt samtal eller gräl. kavat – Modig, orädd och självsäker. näppeligen – Knappast, troligen inte. mangel – En maskin för att pressa och släta tvätt. stass – Fina eller högtidliga kläder. spisa – Äta. Ordet har också använts om att lyssna på musik, till exempel ”spisa jazz”. knodd – Ett litet barn, ofta en pojke. bravur – Något som utförs mycket skickligt och imponerande. droska – Ett äldre ord för ett fordon som kör passagerare mot betalning. Ursprungligen häst och vagn men senare även bil.
8.1, sida 219	Lösningförslag Argument <i>för</i> tesen • En längre lunchrast ger eleverna mer tid att äta i lugn och ro utan stress. • Elever som hinner äta ordentligt kan få lättare att koncentrera sig på eftermiddagens lektioner. • En längre rast kan ge bättre möjlighet till återhämtning under skoldagen. • Det blir mindre stressigt i matsalen om inte alla elever måste äta under en kort tidsperiod. • Ingen ska behöva kasta i sig maten och känna sig stressad varje dag. Argument <i>mot</i> tesen • En längre lunchrast kan göra att skoldagen blir längre.

	• Mer tid till lunch kan innebära mindre tid till lektioner eller andra raster. • Många elever behöver inte en hel timme för att äta lunch. • En lång lunchrast kan göra det svårare att komma igång och koncentrera sig efter rasten. • Elever som vill komma hem tidigt kanske hellre har en kortare lunchrast och slutar tidigare.
8.2, sida 223	Ett kort lösningsförslag Ethos Skribenten bygger trovärdighet genom att presentera sig som miljövetare och som någon som länge har följt forskning om matproduktion. Pathos Texten väcker känslor genom bilder av bin, gröna ängar, förgiftade marker och djurvälfärd. Den försöker skapa både hopp och oro. Logos Skribenten hänvisar till forskning och fakta, till exempel uppgiften om att ekologiska odlingar har fler arter av pollinatörer och lägre halter av bekämpningsmedelsrester. Man kan också se att samma argument ibland använder flera appellformer samtidigt. Exempelvis stärker hänvisningen till forskning både <i>logos</i> och skribentens <i>ethos</i>.